

Ethel îl pupă încă o dată, iar Bunicul dădu mâna cu el. Tata îi dădu două piroane ruginite și puțin îndoite.

– Pune-le în buzunarele de la pantaloni, îi spuse el.

– Pentru ce? întrebă Billy.

– Ai să vezi, răspunse Tata zâmbind.

Mama îi dădu o sticlă de un litru cu dop înșurubabil, plină cu ceai rece îndulcit amestecat cu lapte, și îi spuse:

– Billy, să ții minte: Iisus e mereu cu tine, chiar și în mină.

– Da, mamă.

Îi zări o lacrimă în ochi și se întoarse repede cu spatele, pentru că îl făcea să pe el să lăcrimeze. Își luă basca din cui.

– Hai că am plecat, spuse el ca și cum ar fi plecat la școală, apoi trecu pragul.

Vara fusese însorită și călduroasă până atunci, dar în ziua aceea era în-norat și părea că va ploua. Tommy stătea sprijinit de zidul casei, așteptând.

– Hei, hei, Billy! spuse el.

– Hei, hei, Tommy!

Merseră pe stradă unul lângă altul.

Billy învățase la școală că Aberowen fusese cândva un mic târg unde se întâlneau fermierii din împrejurimi. Din capătul aleii Wellington puteai vedea vechiul centru comercial, cu țarcurile deschise ale oborului de vite, clădirea pentru schimb de lână și biserica anglicană, toate pe o singură parte a râului Owen, care era ceva mai mare decât un pârâu.

Acum o cale ferată traversa orașelul ca o rană, ducând către intrarea în mină. Casele minerilor se întinseseră pe toată valea, sute de case din piatră cenușie, cu acoperișuri fumurii din piatră galeză. Erau construite în rânduri șerpuite ce urmăreau conturul versantului, iar rândurile erau intersectate de străzi scurte, ce se avântau spre fundul văii.

– Cu cine crezi că vei lucra? întrebă Tommy.

Billy ridică din umeri. Băieții noi erau dați în primire maistrului miner.

– Nu am de unde să știu.

– Sper să mă trimită la grajduri.

Lui Tommy îi plăceau caii. Vreo cincizeci de ponei trăiau în mină. Trăgeau pe șine vagonetele pe care minerii le umpleau cu cărbuni.

– Ce fel de muncă ai vrea să faci?

Billy spera să nu i se dea de făcut ceva ce ar fi fost prea greu pentru condiția lui fizică de copil, dar nu voia să recunoască asta.

Căderea uriașilor

– Să ung roțile vagonetelor, răspuse el.

– De ce?

– Pare ceva ușor de făcut.

Trecură pe lângă școala unde deunăzi fuseseră elevi. Era o clădire victoriană cu ferestre arcuite, ca o biserică. Fusese construită de familia Fitzherbert, după cum le amintea directorul întruna. Conteul încă numea profesorii și decidea programa. Pe pereți se aflau picturi ale victoriilor militare ale Marii Britanii, iar măreția țării era un subiect recurent.

La lecția de Scriptură cu care începea fiecare zi era predată doctrina strict anglicană, chiar dacă aproape toți copiii proveneau din familii de non-conformiști. Există un comitet administrativ al școlii în care Tata era membru, dar acesta nu avea decât puterea de a sfătui. După părerea Tatei, contele trata școala ca și cum ar fi fost proprietatea lui personală. În ultimul an de școală, Billy și Tommy învățaseră principiile mineritului, în timp ce fetele învățaseră să coasă și să gătească. Billy fusese surprins să afle că pământul de sub el era alcătuit din pături formate din diferite tipuri de sol, ca un teanc de sandviciuri.

Un strat de cărbune – o expresie pe care Billy o auzise toată viața lui fără să o înțeleagă – era o astfel de pătură. I se mai spusese despre cărbuni că erau alcătuiți din frunze moarte și din alte materii vegetale acumulate de-a lungul miilor de ani și presate de greutatea pământului de deasupra. Tommy, al cărui tată era ateu, zicea că asta demonstra că Biblia nu spunea adevărul, în timp ce tatăl lui Billy spunea că asta era doar o interpretare.

Școala era goală la acea oră, iar locul de joacă era pustiu. Billy se simțea mândru că terminase cu școala, deși într-o oarecare măsură ar fi preferat să se întoarcă la școală decât să se ducă în mină.

Pe măsură ce se apropiu de intrarea în mină, străzile se umpleau de mini-neri, fiecare ducându-și cutia sa de tablă și sticla cu ceai. Toți erau îmbrăcați la fel, în costume vechi pe care urmau să și le dea jos odată ajunși la muncă. Unele mine erau foarte reci, dar Aberowen era o mină călduroasă, așa că oamenii lucrau în chiloți și în cizme sau în niște pantaloni scurți din bumbac gros pe care îi numeau „izmene de surghiun“. Toți purtau caschete tot timpul, pentru că tavanul tunelului era jos și era ușor să te lovești la cap.

Pe deasupra caselor, Billy putea vedea un scripete, precum și un turn cu două roți în vârful, învârtindu-se în direcții opuse și trăgând cablurile care ridicau sau coborau cabina ascensorului minei. Structuri similare puteau fi

Ken Follett

întâlnite în majoritatea orășelelor din South Wales, la fel cum turlele bisericilor dominau linia orizontului în satele de fermieri. Alte clădiri erau răsfricate pe lângă intrarea în mină, ca și cum ar fi căzut din cer la întâmplare: lampisteria, birourile minei, fierăria, diverse magazine. Căile ferate se furiașau printre clădiri. Pe terenul cu deșeuri se aflau vagonete stricate, bușteni vechi și crăpați, saci furajeri și teancuri de mașinării ruginite, ieșite din uz, totul acoperit cu un strat de praf de cărbune. Tata spunea mereu că ar exista mai puține accidente dacă minerii ar fi mai ordonați.

Billy și Tommy intrară în birourile minei. În camera din față se afla Arthur „Pestrițul“ Llewellyn, un funcționar nu cu mult mai în vârstă decât ei. Bluza lui albă avea un guler murdar și manșete. Erau așteptați. Tații lor aranjaseră deja ca ei să înceapă munca în ziua aceea. Pestrițul le scrisese numele într-un registru, apoi îi duse în biroul directorului minei.

– Tânărul Tommy Griffiths și tânărul Billy Williams, domnule Morgan, spuse el.

Maldwyn Morgan era un bărbat înalt, îmbrăcat într-un costum negru. Nu avea praf de cărbune pe manșete. Obrajii rozalii îi erau netezi, ceea ce însemna că se rădea zilnic. Diploma lui de inginer atârna pe perete, pusă într-o ramă, iar melonul lui – cealaltă emblemă a statutului său – era expus în cuierul de lângă ușă. Spre surpriza lui Billy, nu era singur. Lângă el stătea un personaj încă și mai spectaculos: Perceval Jones, președinte la Celtic Minerals, compania care deținea și coordona mina din Aberowen, precum și multe altele. Un om mic de statură și agresiv, căruia minerii îi spuneau Napoleon. Purta haine de dimineață – un frac negru și pantaloni gri cu dungă – și nu își dăduse jos jobenul negru. Jones se uită în silă la băieți.

– Griffiths, spuse el, taică-tu este un revoluționar socialist.

– Da, domnule Jones, spuse Tommy.

– Și ateu.

– Da, domnule Jones.

Își întoarse apoi privirea către Billy.

– Și taică-tu este funcționar la Federația Minerilor din South Wales.

– Da, domnule Jones.

– Nu-mi plac socialiștii. Ateii sunt sortiți să îndure veșnic chinurile iadului. Iar membrii de sindicat sunt tot ce poate fi mai rău.

Căderea uriașilor

Se uită urât la ei, dar nu puse nicio întrebare, așa că Billy nu spuse nimic.

– Nu vreau bebele, continuă Jones. În Valea Rhondda minerii sunt în grevă de patruzeci și trei de săptămâni, din cauza unor oameni care îi stârnesc, ca taică-tu.

Billy știa despre greva de la Rhondda că nu fusese cauzată de scandalagii, ci de proprietarii minei Ey, din Penygraig, care îi dăduseră afară pe mineri. Dar își ținu gura.

– Aveți de gând să îmi faceți bebele? Arată cu degetul spre Billy, ceea ce îl făcu pe băiat să tremure: Ți-a zis cumva taică-tu să îți aperi drepturile cât lucrezi pentru mine?

Billy încercă să se gândească, deși îi era greu când Jones se uita la el amenințător. Tata nu spusese prea multe în dimineața aceea, dar cu o seară înainte îi dăduse un sfat.

– Vă rog, domnule, mi-a zis doar atât: „Nu fi obraznic cu șefii, asta e treaba mea“.

În spatele lui, Llewellyn Pestițul rânji pe furiș.

Perceval Jones nu era amuzat.

– Sălbatic neobrăzat! spuse el. Dar dacă nu te primesc să lucrezi, toată valea o să intre în grevă.

Billy nu se gândise la asta. Era el atât de important? Nu, dar minerii ar fi putut face grevă opunându-se principiului în sine, ca un copil de-al funcționarilor lor să aibă de suferit. Era la muncă de cinci minute și sindicatul deja îi lua apărarea.

– Du-i de aici, spuse Jones.

Morgan dădu din cap.

– Du-i afară, Llewellyn, îi spuse el Pestițului. Rhys Price o să aibă grija de ei.

Billy oftă în sinea lui. Rhys Price era unul dintre cei mai nesuferiți maiștri mineri. Pusese ochii pe Ethel cu un an în urmă, iar ea îl refuzase categoric. Făcuse la fel cu jumătate din bărbații din Aberowen, numai că Price nu se împăcase ușor cu ideea.

Pestițul ridică brusc din bărbie:

– Afară, spuse el venind în urma lor. Așteptați-l aici pe domnul Price.

Billy și Tommy ieșiră din clădire și se sprijiniră de zid, lângă ușă.

– I-aș da un pumn lui Napoleon în burta lui grasă, spuse Tommy. Ce capitalist nenorocit!

Ken Follett

– Mda, mormăi Billy, deși nu se gândea la asta.

Peste un minut apăru și Rhys Price. Ca toți maiștrii, purta o pălărie cu vârful rotunjit, numită gambetă, care era mai scumpă decât o bască de minner, dar mai ieftină decât un melon. În buzunarele vestei avea un carnețel și un creion și ținea în mână o riglă. Price avea obraji acoperiți de o barbă scurtă, neagră, și strungăreață. Billy știa că este un tip isteț, dar șmecher.

– Bună dimineața, domnule Price, spuse Billy.

Price îl privi cu suspiciune.

– Ce treabă ai tu să-mi dai mie bună dimineața, Billy Dublu?

– Domnul Morgan a zis să coborâm în mină cu dumneavoastră.

– Chiar așa?

Price avea obiceiul să își întoarcă privirea în stânga și în dreapta și câteodată și în spate, ca și cum s-ar fi așteptat la vreun pericol ce ar fi putut veni de oriunde.

– Vom vedea, spuse el uitându-se în sus către scripete, de parcă ar fi căutat o explicație acolo. Nu am timp de voi.

Apoi intră în birou.

– Sper că o să pună pe altcineva să ne ducă jos, spuse Billy. Îi urăște pe cei din familia mea pentru că soră-mea l-a refuzat.

– Soră-ta se crede prea bună pentru bărbații din Aberowen, spuse Tommy, repetând în mod evident ceea ce auzise în altă parte.

– Chiar este mai bună decât ei, spuse Billy hotărât.

Price ieși din nou.

– Bun, haideți încoace, spuse el în timp ce o luă din loc cu pași repezi.

Băieții îl urmară în lampisterie. Lămparul îi dădu lui Billy un felinar lucios din cupru, pe care acesta și-l agăță la curea cum îl purtau bărbații.

Învățase despre felinarele minerilor când era la școală. Printre pericolele mineritului se număra și gazul metan, un gaz inflamabil eliminat din straturile de cărbune. Oamenii îi ziceau *grizu* și părea să fie cauza tuturor exploziilor subterane. Minele galeze erau renumite pentru gazele degajate. Lămpașul era ingenios proiectat, în așa fel încât să nu aprindă grizul. De fapt, dacă flacăra lămpii își schimba forma, minerii își dădeau seama de existența emisiei de gaze – pentru că grizul nu avea miros.

Dacă lampa se stingea, minerul nu putea să o aprindă singur. Era interzis să porți la tine chibrituri, iar felinarul era încuiat pentru a descuraja încălcarea acestei reguli. Dacă lampa se stingea, trebuia dusă într-un punct de luminare, care era plasat de obicei în capăt de tot, lângă puțul minei.

Asta presupunea să mergi pe jos cale de-o milă, poate chiar mai mult, dar evitarea unei explozii subterane merita acest efort. La școală, băieților li se spunea că asta era o metodă prin care angajatorii își exprimau grija față de angajații lor – ca și când, după cum spunea Tata, nu era un beneficiu pentru angajatori să previi exploziile, stagnarea lucrărilor și dărâmarea tunelelor.

După ce își luau lămpile, bărbații stăteau la coadă pentru a intra în ascensor. Avizierul era plasat eficient de-a lungul cozii care se forma. Scrise de mână sau imprimate grosolan, afișele anunțau meciuri de crichet, de darts, un briceag pierdut, un recital al Corului de bărbați din Aberowen și un seminar pe baza teoriei materialismului istoric a lui Karl Marx la biblioteca locală. Dar maiștrii nu erau nevoiți să aștepte, așa că Price își făcu drum până în față, urmat de cei doi băieți.

Ca majoritatea minelor, Aberowen deținea două puțuri, fiecare având plasate ventilatoare pentru a pune în circulație aerul, la un capăt înăuntru, iar la celălalt în afară. Patronii dădeau nume ciudate puțurilor, iar cele de acolo erau numite Pyramus și Thisbe. Cel de lângă ei, Pyramus, era prevăzut cu ventilatorul care ducea aerul în sus, iar Billy simți curentul de aer cald care venea din mină.

Cu un an în urmă, Billy și Tommy se hotărâseră să se uite în tunelul sistemului de ventilație. În lumea Paștelui, când oamenii nu erau la muncă, se furișaseră pe lângă paznic, se strecuraseră pe lângă terenul cu deșeuri până la intrarea în mină, apoi săriseră gardul de protecție. Gura de aerisire nu era în întregime împrejmuată de grilajul ascensorului și reușiseră să se așeze pe burtă și să se uite peste margine. Se holbaseră fascinați și plini de spaimă la gaura adâncă, iar Billy simțise că i se strânge stomacul. Întunericul părea infinit. Îl încercase o tresărire de bucurie pentru faptul că nu trebuia să coboare acolo și pe de altă parte de groază, pentru că într-o zi avea să fie nevoit să o facă. Aruncaseră o piatră înăuntru și ascultaseră cum se lovește de pereții de lemn ai tunelului și de cărămizile de pe marginea gurii de aerisire. Li se păruse un interval groaznic de lung până ce auziseră plesnitura stinsă a pietrei, care căzuse în apa de pe fundul puțului.

Acum, un an mai târziu, urma să aibă și el același traseu ca cel al pietrei. Își spuse în sinea lui să nu fie laș. Trebuia să se poarte ca un bărbat, chiar dacă nu se simțea bărbat. Cel mai rău lucru care s-ar fi putut întâmpla era să se facă de râs. Îi era mai frică de asta decât de moarte. Putea vedea grilajul care glisa deasupra gurii de aerisire. Dedesubt nu era decât spațiu gol, pentru că liftul era deja în urcare. În partea îndepărtată a gurii de aerisire,

Ken Follett

vedea motorul care răsucea roțile de deasupra. Mecanismul scotea jeturi de aburi. Cablurile plesneau manșoanele de protecție cu un sunet ca de bici. Mirosea a ulei încins.

Un zgomot metalic însoți apariția coliviei de partea cealaltă a porții. Manipulatorul manivelei, care avea grijă de ascensor cât se afla la gura puțului, glisă poarta într-o parte. Rhys Price intră în colivia goală, urmat de cei doi băieți. Treisprezece mineri se urcară în urma lor – colivia nu putea să ducă mai mult de șaisprezece oameni în același timp. Manipulatorul închise poarta trântind-o – urmă o pauză. Billy se simțea vulnerabil. Podeaua de sub picioarele lui era solidă, dar putea să treacă printre barele din părțile laterale fără nicio dificultate. Ascensorul era suspendat de un cablu din oțel, dar nici așa nu era complet sigur: toți știau de cablul care cedase într-o zi, în 1902, la Tirpentwys, și de colivia ce se prăbușise pe fundul puțului, ucigând opt oameni.

Îl salută cu o mișcare din cap pe minerul de lângă el. Era Harry Suet Hewitt, un băiat cu fața ca o budincă, doar cu trei ani mai mare decât el, deși cu un cap și ceva mai înalt. Billy și-l amintea pe Harry de la școală: ră-măsese repetent în clasa a treia, cu cei de zece ani, picând examenul în fiecare an, până când ajunsese la vârsta la care era gata să înceapă munca.

Se auzi un sunet de clopot, anunțând că electricianul de pe fundul puțului închisese poarta de pe partea lui. Manipulatorul trase de o manetă și un alt clopot sună. Motorul cu aburi pufni și apoi urmă un alt zgomot. Colivia cădea liber. Billy știa că se afla în cădere liberă și că avea să se oprească pentru o aterizare ușoară; dar nimeni nu l-ar fi putut pregăti dinainte pentru senzația de cădere neîntreruptă către măruntaiele pământului. Picioarele îi erau în aer. Țipă cu disperare – nu se putu abține. Toți bărbații râseră. Știau că era prima oară când intra în mină și îi așteptaseră reacția, realiză el. Înțelese prea târziu că toți se țineau de bare ca să nu plutească în sus. Dar asta nu îi alungă frica. Reuși să se oprească din țipat, încleștându-și dinții. Într-un final ascensorul începu să frâneze. Viteza căderii se micșoră, iar picioarele lui Billy atinseră din nou podeaua. Se prinse de o bară și încercă să nu mai tremure. După un minut, frica fu înlocuită de un sentiment de vătămare atât de puternic, încât aproape că îi venea să plângă. Se uită la fața hlizită a lui Suet și țipă acoperind zgomotul de fundal:

– Tacă-ți fleanca, Hewitt, cap sec ce ești!

Expresia lui Suet se schimbă într-o secundă și el păru furios, dar ceilalți bărbați râseră și mai tare. Billy urma să îi ceară iertare lui Iisus pentru că

Căderea uriașilor

vorbise urât, dar nu se mai simțea chiar atât de prost. Se uită spre Tommy, care avea și el fața albă. Tommy țipase oare? Billy se temea să întrebe, fiindcă răspunsul ar fi putut fi nu.

Colivia se opri, poarta se deschise, iar Billy și Tommy pășiră tremurând în mină.

Era întuneric. Lămpile minerilor dădeau mai puțină lumină decât felinarele cu parafină de pe pereții de acasă. Mina era la fel de întunecată ca o noapte fără lună. Probabil că nu era necesar să vezi bine pentru a tăia cărbune, se gândi Billy. Călcă într-o băltoacă și, uitându-se în jos, văzu apă și noroi peste tot, reflectând lucirile palide ale lămpilor. Avea un gust ciudat în gură: aerul era greu, cu praf dens de cărbune. Era posibil ca oamenii să respire acel aer toată ziua? Poate acesta era motivul pentru care minerii tușeau și scuipau în mod constant. Patru oameni așteptau să intre în colivie pentru a ajunge înapoi la suprafață. Fiecare purta câte o mapă de piele, iar Billy își dădu seama că erau pompieri. În fiecare dimineață, înainte ca minerii să înceapă lucrul, pompierii veneau să verifice dacă în mină erau gaze. Dacă exista o concentrație prea mare de metan, le ordonau oamenilor să aștepte până când ventilatoarele curățau aerul. În imediata vecinătate, Billy văzu un rând de grajduri pentru ponei și o ușă deschisă către o cameră luminată, probabil biroul maiștrilor. Tunelele erau numite galerii și duceau către zonele de unde se scotea cărbune. Price îi duse în fața unei dughene și descuie lacătul de la ușă. Era un depozit de scule. Alese două lopeți, le înmână băieților, apoi încuie la loc. Se duseră spre grajduri. Un bărbat purtând pantaloni scurți și cizme aduna cu lopata bucăți de paie solidificate, umplând un vagonet pentru cărbuni. Sudoarea îi aluneca pe spatetele musculos.

– Ai nevoie de un băiat să te ajute? i se adresă Price.

Bărbatul se întoarse cu fața, iar Billy îl recunoscuse pe Dai Ponei, un bătrân de la Capela Bethesda. Dai nu dădu însă niciun semn că l-ar fi recunoscut pe Billy.

– Nu îl vreau pe ăla mic, răspunse el.

– Bine, spuse Price. Celălalt e Tommy Griffiths. E al tău.

Tommy părea încântat. I se îndeplinise dorința. Chiar dacă scotea bailegă din staul, măcar lucra la grajduri.

– Haide, Billy Dublu, spuse Price, apucând-o printr-o galerie.

Billy își sprijini lopata de umeri și îl urmă. Era mai agitat acum, că Tommy nu era cu el. Și-ar fi dorit să curețe bălegarul din grajduri, împreună cu prietenul său.

Ken Follett

– Eu ce voi face, domnule Price? întrebă Billy.

– Ia ghici! răspunse Price. De ce morții mă-tii crezi ca ți-am dat o lopată?

Billy fu șocat auzind înjurătura. Nu putea să ghicească ce urma să facă, dar nici nu mai puse întrebări. Tunelul era rotund, iar tavanul era susținut de suportți din oțel curbat. O țeavă de cinci centimetri trecea de-a lungul tunelului, transportând probabil apă. În fiecare noapte tunelurile erau stropite cu apă, în speranța de a se reduce praful. Nu pentru că praful ar fi fost un pericol pentru plămânii oamenilor – și, dacă ar fi fost, celor de la Celtic Minerals oricum nu le-ar fi păsat –, dar era un risc de incendiu. Cu toate astea, sistemul de stropit nu era eficient. Tata le explicase că ar fi fost nevoie de o țeavă de cincisprezece centimetri, dar Perceval Jones refuzase să investească în asta.

După câteva sute de metri, o luară printr-un alt tunel și urcară o pantă. Acesta era un pasaj mai vechi și mai mic, cu stâlpi de susținere din lemn, nu din oțel. Price era nevoit să meargă cu capul plecat prin zonele unde tavanul se încovoia. Din treizeci în treizeci de metri treceau pe lângă intrările în zonele în care minerii începuseră deja să taie cărbunile. Billy auzi un hureuit, iar Price spuse:

– În canal.

– Ce?

Billy privi pe jos. Un canal era caracteristic trotuarelor din oraș, iar el nu putea vedea nimic pe jos în afara șinelor de cale ferată pe care mergeau vagonetele. Uitându-se din nou înainte, văzu un ponei care venea în trap către el, înaintând rapid și trăgând un șir de vagonete.

– În canal! țipă Price.

Billy încă nu înțelegea ce i se cere, însă putea să constate și sigur că tunelul era doar cu puțin mai lat decât vagonetele și că urma să fie strivit. Apoi Price păru să facă un pas în perete și dispăru. Billy aruncă lopata, se întoarse și începu să alerge în direcția din care venise. Încercă să rămână înaintea poneiului, dar acesta părea să înainteze surprinzător de repede. Apoi văzu în perete o nișă de înălțimea tunelului și își dădu seama că mai văzuse astfel de nișe, fără să le ia în seamă, cam o dată la douăzeci și cinci de metri. Asta trebuia să însemne ceea ce Price numea canal. Se aruncă înăuntru, iar trenul trecu repede pe lângă el. După ce îl depăși, ieși afară respirând greu. Price se prefăcu enervat, dar zâmbea.

– Trebuie să ai prezență de spirit în mină, spuse el. Altfel o să mori aici, ca frate-tu.

Căderea uriașilor

Majorității bărbaților le făcea plăcere să își bată joc și să expună ignoranța băieților, descoperi Billy. Era hotărât ca el să fie altfel când avea să se facă mare. Își ridică lopata. Era întregă.

– Norocul tău, comentă Price. Dacă o rupea vagonetul, trebuia să plătești una nouă.

Merseră mai departe și ajunseră în scurt timp într-o zonă în care locurile de muncă erau pustii. Pe jos era mai puțină apă, iar podeaua era acoperită cu un strat gros de praf de cărbune. Cotiră de mai multe ori, iar Billy simți că pierduse direcția. Ajunseră apoi într-un loc unde tunelul era blocat de un vagonet vechi și murdar.

– Zona asta trebuie curățată, spuse Price.

Era pentru prima oară când se deranjase să-i explice ceva, iar Billy avea impresia că îl mințea.

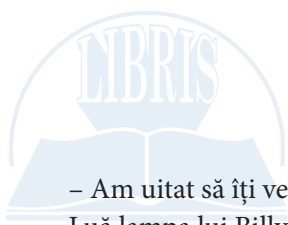
– Treaba ta este să aduni murdăria cu lopata și să o pui în vagonet.

Billy se uită în jur. Praful era gros de treizeci de centimetri pe toată suprafața luminată de lămpaș, iar Billy bănuia că se întindea și mai departe. Putea să dea cu lopata timp de o săptămână și tot nu s-ar fi simțit vreo diferență. Dar nu puse întrebări. Probabil că era un test.

– Mă întorc mai încolo ca să văd ce faci, spuse Price, apoi o luă înapoi pe unde veniseră, lăsându-l singur pe Billy.

Billy nu se așteptase la așa ceva. Crezuse că urmează să lucreze cu alți oameni mai în vârstă, învățând de la ei. Dar nu putea să facă altceva decât ce i se spunea. Își scoase lampa de la brâu și se uită în jur, pentru a găsi un loc potrivit pentru ea. Nu era nimic ce putea fi folosit ca suport. Puse lampa pe jos, deși era inutilă în acel unghi. Apoi își aminti de cuiele pe care i le dăduse Tata. Deci pentru asta erau. Scoase un cui din buzunar. Cu partea de metal a lopeții bătu cuiul în suportul de lemn, apoi își atâră lampa. Așa era mai bine. Căruciorul i-ar fi venit până la piept unui bărbat, dar lui Billy îi venea până la umeri, iar când se apucă de treabă, își dădu seama că cea mai mare parte a prafului alunecă din lopată înainte să îl poată arunca peste marginea căruciorului. Stabili o mișcare prin care răsucea lopata astfel încât să nu se mai întâmple asta. Era plin de sudoare și realiză deodată pentru ce era al doilea cui. Îl bătu în alt lemn de susținere și își atâră pantalonii și bluza. După o vreme simți că cineva îl privește. Cu colțul ochiului văzu o siluetă care stătea nemișcată ca o statuie.

– Oh, Doamne! țipă el ascuțit, în timp ce se întorcea cu fața spre aceasta. Era Price.

Ken Follett

– Am uitat să îți verific lampa, spuse acesta.

Luă lampa lui Billy din cui și meșteri ceva la ea.

– Nu arată prea bine, spuse. Ți-o las pe-a mea.

Atârnă cealaltă lampă și dispăru imediat.

Era un personaj straniu, dar cel puțin părea să fie interesat de siguranța lui Billy.

Băiatul își reluu lucrul. În scurt timp brațele și picioarele începură să îl doară. Era obișnuit să dea cu lopata și își tot spunea: „Tata avea un porc în locul liber din spatele casei și era treaba lui Billy să curățe mizeria din cocină o dată pe săptămână“. Dar asta dura un sfert de oră. Putea el oare să o țină astfel o zi întreagă?

Sub stratul de praf erau piatră și argilă. După o vreme curățase o porțiune de circa o sută douăzeci de centimetri, cam cât lățimea tunelului. Mizeria abia acoperea fundul vagonetului, dar el se simțea deja epuizat. Încercă să tragă vagonetul mai în față, pentru a nu mai fi nevoit să meargă prea departe ca să descarce lopata, dar roțile păreau să fie blocate în loc.

Nu avea niciun ceas și era foarte greu să estimeze cât timp trecuse. Începu să lucreze mai încet, încercând să își păstreze puterile.

Apoi i se stinse lumina.

Mai întâi pâlpâi, iar el se uită speriat la felinarul atârnat în cui, dar știa că flacăra s-ar fi alungit dacă existau emisii de gaz. Nu vedea nicio flacăară alungindu-se și se simți împăcat. Apoi flacăra se stinse de tot.

Nu cunoscuse până atunci o beznă ca aceea. Nu vedea nimic. Nici măcar porțiuni gri, nici măcar nuanțe de negru. Ridică lopata la nivelul feței și o ținu la câțiva centimetri în fața nasului, dar nu o vedea. Probabil că așa se simțeau orbii.

Rămase nemișcat. Ce putea să facă? Ar fi trebuit să ducă felinarul la stația de luminat, dar nu ar fi reușit să parcurgă drumul înapoi prin toate tunelurile nici dacă ar fi putut să vadă ceva. În beznă aceea ar fi putut băjbâi ore întregi. Nu știa pe câți kilometri se întindeau galeriile ieșite din uz și nu voia ca minierii să trimită pe alții să-l caute. Trebuia să îl aștepte pe Price. Măistrul spusese că se va întoarce „puțin mai încolo“. Asta putea însemna câteva minute, o oră sau chiar mai mult. Iar Billy bănuia că o să dureze mai degrabă mai mult. Cu siguranță Price făcuse asta intenționat. O lampă de siguranță nu se putea stinge pur și simplu și era foarte puțin curent acolo. Price îi luase lampa lui Billy și o înlocuise cu una cu mai puțin ulei. Simți un val de milă pentru propria-i persoană și ochii i se umplură de lacrimi. Ce făcuse ca să

merite asta? Apoi își reveni. Era un alt test, precum cel cu ascensorul. O să le arate că era destul de stăpân pe sine.

Ar trebui să continue să lucreze, chiar și pe întuneric, hotărî el. Mișcându-se pentru prima oară de când se stinsese lumina, puse lopata în pământ și o împinse înainte, încercând să adune praful în ea. Când o ridică în aer, judecând după greutate, lopata era încărcată. Se întoarse și făcu doi pași, apoi o ridică mai mult, încercând să arunce gunoiul în vagonet, dar nu aprecie bine înălțimea. Lopata se lovi de marginea vagonetului și deodată o simți mai ușoară, căci conținutul căzuse pe jos. Trebuia să regleze ținta. Mai încercă o dată, ridicând lopata mai sus. După ce descărcă lopata, o lăsă să cadă până când mânerul de lemn lovi buza căruciorului. Așa era mai bine.

Pe măsură ce lucrul îl ducea mai departe de vagon, mai dădea pe alături din când în când, apoi începu să își numere pașii cu voce tare. Căpătă un ritm și, cu toate că mușchii îl dureau, reuși să continue. Treaba mergea mecanic, iar mintea îi era liberă să umble aiurea, ceea ce nu era foarte bine. Se întrebă cât de departe se prelungea tunelul și de cât timp ieșise din uz. Se gândi la pământul de deasupra lui, care se întindea pe vreo opt sute de metri și a cărui greutate era susținută de niște stâlpi de lemn învechit. Își aminti de frațele său, Wesley, și de ceilalți oameni care muriseră în mina aceea. Dar spiritele lor nu erau acolo, bineînțeles. Wesley era cu Iisus. Poate că și ceilalți erau. Dacă nu, erau într-un loc diferit. Începu să i se facă teamă și își dădu seama că greșise gândindu-se la spirite. Îi era foame. Era timpul să-și mănânce pachetul? Habar nu avea, dar se gândi că ar putea să mănânce. Se duse până în locul unde își atârnase hainele, băjbâi pe jos, dedesubtul lor, și își găsi cutia de tablă și sticla cu ceai. Se rezemă cu spatele de perete și dădu pe gât niște ceai rece și dulce. Când măncă pâinea cu untură, auzi un zgomot stins. Spera să fie un sunet făcut de cizmele lui Rhys Price, dar era doar o dorință deșartă. Recunoștea acel sunet ascuțit: erau șobolani. Nu îi era frică. Erau șobolani în toate șanțurile aflate de-a lungul străzilor din Aberowen. Dar păreau să capete mai mult tupeu în întuneric, căci un moment mai târziu unul dintre ei îi trecu peste picioare. Își mută mâncarea în mâna stângă, luă lopata și o agită în aer. Nici măcar nu se speriară – simți din nou ghearele lor mici pe picioare. De data asta unul încercă să i se cațere pe mână. Cu siguranță puteau mirosi mâncarea. Chițăitul deveni mai intens, iar Billy se întrebă cam câți erau. Se ridică în picioare și înfulecă ultima bucată de pâine. Mai bău niște ceai, apoi își măncă prăjitura. Era delicioasă, plină cu fructe uscate și cu migdale; dar un șobolan i se cățără pe picioare și fu nevoit să o înghită repede.

Ken Follett

Părea că știau că mâncarea se terminase, pentru că imediat chițăitul se estompă, apoi dispăru de tot. Mâncarea îi dădu lui Billy forțe proaspete pentru un timp și se întoarse la muncă, deși simțea o durere ascuțită în spate. Se mișca mai încet, făcând pauze mai dese. Pentru a se înveseli, își spuse că era mai târziu decât credea el. Poate că era deja amiază. Cineva va veni să îl ia la sfârșitul turei. Lămparul verifica numerele, așa că știau mereu dacă un om nu se întorsese. Dar Price luase lampa lui Billy și o înlocuise cu alta. Oare plănuise să îl lase pe Billy acolo peste noapte? Nu ar fi mers. Tata ar fi făcut mare scandal. Șefilor le era frică de Tata – Perceval Jones recunoscuse asta, într-un fel sau altul. Mai devreme sau mai târziu, cineva avea să îl caute pe Billy.

Apoi i se făcu foame din nou și se simțea de parcă mai trecuseră câteva ore. Începu să i se facă frică și de data asta nu mai reuși să o înlăture. Întunericul îl scotea din sărite. Ar fi suportat așteptarea dacă ar fi putut să vadă. În bezna aceea completă însă, simțea că o ia razna. Nu avea niciun simț al direcției și, de fiecare dată când se îndepărta de cărucior, se întreba dacă o să se lovească de latura tunelului. Mai devreme se temuse să nu înceapă să plângă precum un copil. Acum trebuia să se abțină să nu urle. Apoi își aminti că Mama îi spusese: „Iisus este mereu cu tine, chiar și jos, în mină“. Pe moment crezuse că îi spusese asta doar ca să îl facă să se poarte frumos, dar ea fusese mai înțeleaptă de atât. Bineînțeles că Iisus era cu el; Iisus era pretutindeni. Întunericul nu conta, nici trecerea timpului. Billy avea pe cineva care îi purta de grijă. Pentru a-și aminti de asta, cântă un psalm. Nu îi plăcea vocea lui, care era încă subțire, dar nimeni nu îl auzea, așa că putea cânta cât voia el de tare. După ce cântă toate versurile, sentimentul de frică se întoarse, așa că și-l imagină pe Iisus stând chiar de partea cealaltă a vagonetului și privind cu o expresie de compasiune pe fața lui acoperită de barbă. Billy mai cântă un psalm. După fiecare psalm, starea de spirit i se schimba. Din când în când i se făcea din nou frică să nu fie uitat, că ziua de lucru se încheiase și că ar fi putut fi singur acolo jos; apoi iar își amintea de silueta care îl ocrotea în întuneric.

Știa destul de multe cântece bisericesti. Mersese la Capela Bethesda de trei ori în fiecare duminică, de când crescuse suficient de mare încât să poată sta locului. Cărțile cu cântece erau scumpe și nu toți enoriașii știau să citească, așa că toți le învățau pe de rost.

După ce cântă douăsprezece cântece, socoti că trecuse o oră. Cu siguranță trebuia să fie sfârșitul turei. Mai cântă alte douăsprezece cântece. După aceea îi veni greu să le mai țină socoteala. Le cântă pe cele care îi plăceau de două ori. Lucra din ce în ce mai încet.

Căderea uriașilor

În timp ce cânta *Din mormânt s-a ridicat* cât îl țineau plămânii, zări o lumină. Munca devenise automată, așa că nu se opri, ci umplu o altă lopată și o cără până la cărucior, continuând să cânte, în timp ce lumina devenea tot mai puternică. După ce termină cântecul, se sprijini în lopată. Rhys Price stătea și se uita la el, cu lampa atârnată de brâu, cu o privire ciudată pe fața umbrită.

Billy nu voia să pară ușurat. Nu voia să îi arate lui Price cum se simțea. Se îmbracă la loc, apoi luă lampa stinsă și și-o atarnă de curea.

– Ce s-a întâmplat cu felinarul? îl întrebă Price.

– Știi foarte bine ce s-a întâmplat, spuse Billy, iar vocea lui părea în mod straniu mult mai matură.

Price se întoarse cu spatele și porni de-a lungul tunelului.

Billy ezită. Se uită în direcția opusă. De partea cealaltă a vagonului, aproape că vedea o siluetă cu barbă, în robă, care dispăru ca un gând.

– Mulțumesc, spuse Billy către tunelul gol.

Când îl urmă pe Price, simți în picioare o durere cumplită de parcă urma să cadă, dar puțin îi mai păsa dacă ar fi căzut. Putea să vadă, iar ziua de lucru se încheiase. În curând avea să fie acasă și putea să se întindă.

Ajunseră la capătul puțului și urcară în ascensor împreună cu alți mineri cu fețele înnegrite. Tommy Griffiths nu era printre aceștia, în schimb era Suet Hewitt. În timp ce așteptau semnalul de sus, Billy observă că toți se uitau la el rânjind șmecherește.

– Cum a fost în prima ta zi de lucru, Billy Dublu?

– Foarte bine, mulțumesc, spuse Billy

Hewitt avea pe chip o expresie malițioasă. Cu siguranță nu uitase că Billy îi spusese „cap sec“.

– Nicio problemă? întrebă el.

Billy ezită. Cu siguranță știau ei ceva. Voia să îi facă să afle că nu i se făcuse frică.

– Mi s-a stins lampa, răspunse el.

Și reuși să își țină în frâu tonul vocii. Se uită la Price, dar se gândi că e mai bărbătește să nu îl acuze direct.

– A fost cam greu să dau cu lopata în întuneric toată ziua.

Era o subestimare – poate că nici nu ar crede că a fost un mare chin –, dar era mai bine decât să spună că îi fusese frică.

Un om mai în vârstă vorbi. Era John Jones Prăvălie, poreclit astfel pentru că nevastă-sa avea o mică prăvălie în centru.

– Toată ziua? întrebă el.

– Da, răspunse Billy.

Ken Follett

John Jones se uită la Price și spuse:

– Ce nenorocit ești! Trebuia să îl lași doar o oră.

Suspiciunile lui Billy se confirmară. Toți știau ce se întâmplase și se părea că tuturor băieților noi le făceau ceva similar. Dar Price întrecuse măsura.

Suet Hewitt rânjea.

– Nu ți-a fost frică, Billy, băiete, tu singur în bezna aia?

Se gândi ce să răspundă. Toți se uitau la el, așteptând să vadă ce are de zis. Rânjetele șmechere dispăruseră de pe fețe și parcă toți se simțeau rușinați. Hotărî să spună adevărul.

– Da, mi-a fost frică, dar nu am fost de unul singur.

Hewitt era nedumerit.

– Nu ai fost de unul singur?

– Nu, sigur că nu, spuse Billy. L-am avut pe Iisus cu mine.

Hewitt râse tare, dar nu și ceilalți. Hohotul răsună scurt și se opri brusc.

Liniștea dură doar câteva secunde. Apoi se auzi un scrâșnet metalic și colivia se ridică. Billy se întoarse cu spatele.

Noua lui poreclă era de acum Billy-cu-Iisus.